

УДК 347.1

DOI 10.37749/2308-9639-2026-2(278)-7

П. В. КИКОТЬ,

професор кафедри приватного права,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,

кандидат юридичних наук, доцент

ORCID ID: orcid.org/0000-0001-7818-8267

КОНЦЕПТ ДУАЛІЗМУ ПРИВАТНОГО ПРАВА В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ ТА ПРАКТИКА РЕКОДИФІКАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Стаття присвячена науково-правовому аналізу європейської доктрини дуалізму приватного права в контексті рекодифікації господарського законодавства. Послідовно досліджено різні концепти: (1) дуалізму приватного права, у його історичному розвитку; (2) дуалізму (конкуренції) цивільного та господарського законодавства; (3) «м'якого» та «жорсткого» дуалізму приватного права.

Спеціально досліджена юридична конструкція субсидіарного застосування норм цивільного кодексу в ситуаціях прогалин у комерційному (господарському) кодексі та попередження можливих колізій. Зазначено, що цей механізм міг бути застосований для вирішення існуючих проблем конкуренції двох кодексів без скасування Господарського кодексу України.

Було встановлено, що дуалізм приватного права не може бути зведений лише до законодавчого дуалізму. Сам факт скасування ГК України зовсім не означає, що наукова дискусія з цієї проблематики має припинитися.

З'ясовано, що головна об'єктивна необхідність рекодифікації господарського законодавства була обумовлена фатальною здатністю цивільно-господарського дуалізму до колізій у правозастосуванні. Однак, враховуючи досвід європейських країн, цю проблему можна було вирішити через запровадження м'якого дуалізму.

Необхідно враховувати, що на перехідному етапі рекодифікації виникатимуть певні ризики, пов'язані з масштабним переглядом спеціального законодавства та необхідністю адаптації судової практики до оновленого законодавства. Для попередження цих негативних наслідків необхідне поглиблене вивчення досвіду відмови від дуалізму приватного права в таких європейських країнах, як Італія, Швейцарія та Нідерланди.

Ключові слова: дуалізм приватного права, рекодифікація, цивільне законодавство, господарське законодавство, м'який дуалізм права, субсидіарне застосування норм цивільного кодексу.

Доленосним етапом у процесі рекодифікації господарського законодавства є втрата чинності Господарським кодексом України, що сталася 28 серпня 2025 року. Це відбулося згідно з Законом № 4196-IX від 9 січня 2025 року «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» [1]. Встановлено

трирічний перехідний період (до 28 серпня 2028 року) для перереєстрації підприємств та адаптації до нових правил, переважно на основі Цивільного кодексу. Господарські правовідносини регулюватимуться Цивільним кодексом та спеціальними законами.

Однак навколо вже вирішеної юридичної долі Господарського кодексу України (далі – ГК України) триває гостра наукова дискусія. З

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

цього приводу продовжують лунати полемічні заяви про те, «що в черговий раз в Україні заради сумнівного вирішення тих чи інших практичних питань чиниться нехтування їх науковим обґрунтуванням» [2, с. 625].

Характерною ознакою цих дебатів є те, що з моменту набрання чинності у 2004 році Господарський кодекс України постійно розглядається у його співвідношенні з Цивільним кодексом України (далі – ЦК України). Обидва кодекси були прийняті 16 січня 2003 року і відповідно набрали чинності одночасно, тому, звичайно, на перший план висунулася проблема колізій норм цих актів під час регулюванні відносин у сфері господарювання.

Враховуючи надзвичайну актуальність теми дослідження, необхідно визнати, що метою цієї статті є встановлення сутності дуалізму приватного права, аналіз основних наукових позицій щодо подальшого існування його як правового явища і зокрема оцінки доцільності законодавчих ініціатив щодо скасування ГК України.

Важливо підкреслити, що питання дуалізму приватного права вже давно розкололо вітчизняне наукове співтовариство на два непримиримих табори. Представники господарсько-правової школи, яку тривалий час очолював В. К. Мамутов, а саме О. А. Беляневич, О. В. Безух, О. П. Подцерковний, Р. Б. Шишка, В. С. Щербина, та багато інших, дотримуються позиції об'єктивної доцільності дуалізму приватного права і є прихильниками збереження ГК України. При всіх конкретних розбіжностях поглядів цих дослідників об'єднує про-дуалістична ідея про те, що необхідно визнавати «специфіку врегулювання окремих питань з економічним підтекстом в абсолютно різних галузях права: цивільному та господарському» [2, с. 626]. Представники цивілістичної школи, лідером якої є Н. С. Кузнецова, а саме: А. С. Довгерт, О. В. Дзера, Р. А. Майданик, І. В. Спасибо-Фатєєва, Р. О. Стефанчук, Є. О. Харитонов та багато інших цивілістів, дотримуються категорично протилежної позиції і тому виступають за регулювання відносин у сфері господарювання з позицій єдиного

Цивільного кодексу. Небагато дослідників, як приміром В. М. Махінчук, займають виважену, «серединну» суто теоретичну позицію, не пропонуючи екстремальних політико-правових рішень, а виходячи з існуючих реалій.

Однак поглибленому вивченню цієї проблематики істотно заважає той факт, що доктрина дуалізму приватного права переважно не є поширеною у цивілістичних колах України, бо більшість вітчизняних академічних та практикуючих юристів у сфері приватного права від самого моменту укладення цих двох кодифікованих актів вважали, що Господарський кодекс є не тільки концептуально недоречним, а й був укладений з грубими порушеннями законодавчих процедур. Тому навіть сама постановки питання про дуалізм цих двох кодексів оцінювалася як визнання *de facto* правомірності «неправомірного» *de iure* акту.

Між тим, віддаючи шану концепту правового реалізму, не можна ігнорувати того безспірного факту, що ГК України діяв досить тривалий період – понад 20 років, протягом якого було ухвалено величезну кількість судових рішень і нормативно-правових актів з посиланням на цей кодекс. Тому порушувати питання «неправомірності» ГК України, виглядає досить цікаво з теоретичної точки зору, але є абсолютно недоречним з точки зору юридичної практики, бо за «ланцюговою реакцією» таке заперечення руйнує законність усього масиву похідних (і передусім виконавчих) актів у сфері господарювання. Це, до речі, нагадує ситуацію з гіпотезою Рімана, за доведення, якої американський Математичний інститут Клея (Clay Mathematics Institute, CMI) готовий заплатити \$1 000 000. Однак ніхто не заплатить жодного цента за її спростування, бо виходячи з припущення про істинність цієї гіпотези, сформульованої Бернхардом Ріманом у 1859 році, доведено забагато ключових теорем. Тому заперечення такого домислу просто зруйнує математику як науку. Правознавство – це також наука і тому також відповідає за наслідки своїх презумпцій. Саме тому, дякуючи Богові і Верховній Раді, у нас немає зворотної дії закону у часі.

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

Як справедливо, зауважив професор Р. А. Майданик, питання дуалізму приватного права міцно пов'язане з більш загальною проблемою розмежування публічного і приватного права [3, с. 26–32]. Однак ми пропонуємо абстрагуватися від такої важливої проблеми ГК України як концептуальна спроба поєднати в одному акті норми публічного права, що регулюють управлінські відносини у сфері економіки, і приватного права, що регулюють майнові відносини у цій же сфері. Таке поєднання двох принципово різних за своєю природою відносин як єдиного предмета правового регулювання є абсолютно некоректним з точки зору самої суті процесу правореалізації та суперечить розмежуванню предметної підсудності адміністративної та цивільної форм судочинства. Через такий «конструктивний дефект», закладений ще на стадії розробки ГК України, а саме, через його штучний приватно-публічний «дуалізм», цей кодифікований акт і був приречений на скасування. Про цю найістотнішу проблему багато писалося у цивілістичній періодиці [4, с. 56–59] і тому саме такий «дуалізм» ГК України ми залишаємо поза предметом нашого дослідження.

Якщо спробувати визначити «дуалізм приватного права», який ми зараз, власне, й розглядаємо, у контексті розвитку світової цивілістичної думки, то необхідно визнати, що ця концепція сформувалася в рамках романо-германської культурно-правової традиції і відповідно до неї, починаючи з часів поживавлення морської торгівлі у пізньому Середньовіччі і формування купецького права (*lex mercatoria*), приватне право умовно поділяється на дві відносно самостійні галузі: цивільне та комерційне (торгівельне) право. Отже, дуалізм приватного права передусім був обумовлений потребою врахування особливостей комерційного обороту, швидкості укладення угод та підвищених стандартів відповідальності підприємців [5, с. 21–23].

Однак лише в XIX столітті дуалізм приватного права законодавчо закріплюється паралельним існуванням двох приватноправових кодексів, як це відбулося у Франції, де

поряд із *Code civil* (1804 р.) було ухвалено *Code de commerce* (1807 р.). Подібна законодавча модель склалася і в Німеччині – поряд із *Bürgerliches Gesetzbuch* (BGB) почав діяти *Handelsgesetzbuch* (HGB).

Згодом реальна практика контрактингу привела до зникнення підстав для істотного розмежування господарських та загальноцивільних договорів. За цих умов штучне створення та дублювання існуючих протилежних нормативних актів, подальша розробка як цивільного, так і господарського кодексів неминуче приводила до конфліктів між ними. На цьому підґрунті в європейській традиції права сформувався стійкий тренд переходу від дуалізму до монізму права [6, с. 121]. При цьому відмічається, що сучасна ситуація в європейських країнах характеризується «комерціалізацією цивільного законодавства в країнах з монізмом приватного права та «ескалацією» нормотворчості в галузі комерційного права в країнах з дуалізмом приватного права. Це супроводжується процесом все більшої легалізації вимог формалізму в торгових транзакціях, що пояснюється підвищенням вимог до надійності комерційних правочинів» [7, с. 713].

Узагальнюючи різні підходи до питання дуалізму права, необхідно погодитися з тим, що «розуміння цієї проблеми нині полягає в двох основних аспектах: а) чи є комерційне (торгове) право складовою приватного права; б) чи «заслугує» комерційне (торгове) право окремої кодифікації» [8, с. 148].

Між тим, слід визнати, що загальновизнаним у цьому питанні є підхід, відповідно до якого цивільне право є родовим поняттям, яке позначає усю сукупність норм і принципів, що традиційно регулюють загальні майнові та особисті немайнові відносини між фізичними та юридичними особами. Комерційне ж право – це видове поняття, яке позначає умовно відокремлену підсистему норм, що регулюють спеціальні відносини у сфері підприємницької діяльності, які виникають між суб'єктами господарювання.

Особливо слід зазначити, що з матеріально-правової і суто юридико-технічної точок

зору ці норми принципово відрізняються. Цивільно-правові приписи більш стали через те, що вони за традицією європейських континентальних країн (починаючи з систематизації Юстиніана) тягнуть до уніфікації через процедуру кодифікації. Приписи, що регулюють комерційні відносини, навпаки, мають стійку тенденцію до декодифікації, бо перманентно відстають від таких надзвичайно динамічних відносин, які є предметом регулювання цієї галузі, що вимагає постійного законодавчого перегляду цих норм, їх зміни і навіть скасування. За цих матеріальних умов і виникає технічна потреба розмежування цивільного та комерційного права.

Для романо-германської традиції права, позитивістськи орієнтованої на верховенство нормативно-правових актів у порівнянні з іншими джерелами права, дуалізм приватного права фактично звузився до дуалізму законодавства, що регулює майнові та пов'язані з ними немайнові відносини у сфері приватного обігу. Отже, дуалістичними системами законодавства у цій сфері зазвичай вважаються ті, в межах яких існують два кодекси: цивільний кодекс та комерційний (господарський). Нині до європейських країн, де має місце дуалізм приватного права, належать Франція, Німеччина, Іспанія, Бельгія, Португалія, Люксембург, Австрія, Словаччина, Словенія, Болгарія. Необхідно погодитися з тим, що «дуалізацію приватного права супроводжують два процеси. З одного боку, поглиблення розмежування цивільного та господарського права через відокремлення господарського (комерційного) законодавства та його кодифікацію. З другого боку, відбувається і певна зміна окремих норм цивільного законодавства під впливом комерційної практики». Цей процес дістав назву «комерціоналізація цивільного права» [9, с. 12].

У «моністичних» системах, де відсутній такий законодавчий («кодифікований») дуалізм (Швейцарія, Італія, Нідерланди, Польща, Чехія, Литва, Угорщина, Румунія, Сербія, Хорватія), подвійна типологія нормативно-правових актів також зберігається, бо передбачити в одному, цивільному, кодексі регулювання

обох видів таких відносин нереально. Загальні норми, які регулюють господарські відносини, містяться в цивільному кодексі, однак спеціальні – переважно в окремих законах і підзаконних актах, оскільки постійна рекодифікація спеціальних комерційних норм може привести до руйнації цивільного кодексу. Здається, саме тому А. С. Довгерт ще у 90-х роках минулого століття оцінив цю форму «законодавчого» дуалізму, коли діють не дві системи приватного права, а єдине приватне право, яке викладено лише у двох кодексах, як «квазідуалізм» приватного права [10, с. 19].

Отже, необхідність і можливість збереження стабільності та передбачуваності правового регулювання відносин у приватній сфері й визначає «правду» дуалізму приватного права, що реалізується через ухвалення двох різних кодексів, цивільного і комерційного. «Неправда» такого кодифікованого дуалізму полягає у фатальній небезпеці колізії правових норм, які регулюють матеріально однакові або схожі відносини, будучи при цьому закріпленими в різних кодифікованих актах.

Яким же чином ця досить небезпечна проблема вирішується в європейських країнах, де існує дуалізм приватного права? Достатньо «елегантним» способом, який дозволяє долати численні прогалини в праві, що є наслідком надзвичайної динамічності комерційного обороту.

Так, приміром, доктрина німецького права розглядає комерційне право (*Handelsrecht*) у його зіставленні з цивільним як спеціальне і загальне. Тому комерційне право розглядається як підгалузь цивільного права. Це своєю чергою дає підстави для визнання субсидіарного застосування норм цивільного кодексу до регулювання відносин у господарському обороті. Таке застосування передусім є способом долання прогалин у праві, коли за браком певних норм в одній галузі законодавства застосовуються норми нормативно-правових актів, що належать до іншої галузі права. Для цього необхідно додержуватися, як мінімум, трьох умов: 1) предмети правового

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

регулювання цих галузей права мають певним чином перетинатися; 2) норми тієї галузі права, що застосовується, мають бути визнані як загальні, а норми галузі, в якій виявлена прогалина, – як спеціальні; 3) можливість субсидіарного застосування правових норм має бути передбачена законодавчим порядком [9, с. 13]. Водночас такий порядок субсидіарного застосування виключає будь-які колізії норм обох кодексів, бо норми комерційного кодексу, у випадку їх наявності, як спеціальні норми завжди матимуть юридичну силу, більшу за силу норм цивільного кодексу, які визнаються загальними.

Це приводить до так званого м'якого дуалізму, який помітно ускладнює процес правозастосування у порівнянні з монізмом приватного права, але дозволяє виключати можливі колізії норм цивільного та комерційного кодексів і водночас долати прогалини в останньому [9, с. 13].

Показово, що укладачі Германського торгового уложення 1897 р., враховуючи наявність правил субсидіарного застосування загальних норм цивільного законодавства відповідно до принципу м'якого дуалізму приватного права, норми, що регулюють процедуру виконання комерційних угод, викладають безсистемно і фрагментарно [11, с. 210], але це, як правило, не призводить до прогалин в праві.

Своєю чергою, заперечення субсидіарного застосування цивільно-правових норм призводить до жорсткого дуалізму, що негативно впливає на правозастосовну практику. На жаль, на відміну від європейських дуалістичних моделей контрактного права, в Україні було запроваджено саме жорсткий дуалізм приватного права, який постійно провокував протиставлення норм цивільного та господарського законодавства [11, с. 320].

Короткий огляд європейської доктрини дуалізму приватного права дозволяє зробити наступні загальні висновки, які стосуються практики рекодифікації господарського права в Україні.

1. Дуалізм приватного права не може бути зведений лише до законодавчого дуалізму

цивільного та господарського кодексів. Сам факт скасування ГК України зовсім не означає, що наукова дискусія щодо концепту дуалізму приватного права має припинитися в нашій країні. Навпаки, дебати щодо «концептуальної автономії комерційного (економічного) права, підстав окремої кодифікації комерційних (економічних) відносин і меж державного регулювання економічної діяльності» мають вийти на новий, більш високий рівень. Це передусім обумовлено тим, що «межі приватного права навряд можна буде окреслити виключно ЦК України (навіть за умови його рекодифікації)» [8, с. 151].

2. Головна об'єктивна необхідність рекодифікації господарського законодавства була зумовлена фатальною здатністю цивільно-господарського дуалізму до колізій у правозастосуванні [4, с. 58], що постійно заперечується прибічниками цього концепту, які вважають, що «дана проблема пов'язана не з об'єктивними закономірностями права, а, скоріше за все, з правосвідомістю та правовою необізнаністю суб'єктів застосування права» [12, с. 10]. Однак, ураховуючи досвід країн з дуалізмом приватного права, цю проблему можна було вирішити без скасування ГК України через запровадження м'якого дуалізму, що передбачає субсидіарне застосування норм цивільного кодексу в разі прогалин у кодексі комерційному (господарському).

3. Необхідно враховувати, що на перехідному етапі рекодифікації виникатимуть певні ризики, пов'язані з масштабним переглядом спеціального законодавства; необхідністю адаптації судової практики до оновленого законодавства; загрозою можливих прогалин у цей період. Для попередження цих негативних наслідків необхідне поглиблене вивчення досвіду відмови від дуалізму приватного права в європейських країнах. Так, в Італії, яка є батьківщиною дуалізму приватного права, відмовилися від подібного поділу на цивільне і господарське законодавство і ухвалили єдиний цивільний кодекс. Від дуалізму законодавства в галузі приватного права позбавилися також Швейцарія та Нідерланди [9, с. 12].

На завершення цієї роботи варто навести важливу гіпотезу, висунуту В. М. Махінчуком ще на етапі його дисертаційного дослідження і яка актуалізується нині з новою силою: «феномен дуалізму приватного права є релевантним до суспільного буття (суспільних

відносин) і не може мати сталих визначених меж співіснування та взаємодії двох підсистем приватного права...». Це вимагає визначення «найбільш важливих базових принципів та засад взаємодії двох підсистем приватного права...» [13, с. 23].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України № 4196-IX від 9 січня 2025 року «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб». Відомості Верховної Ради, 2025, №№ 28-29, ст. 94. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text.
2. Крикун В. В., Сорока І. О., Ільїна А. О. Дуалізм приватного права в сучасних умовах. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 11. С. 623–626.
3. Майданик Р. А. Право України: дуалізм і система. Приватне право, № 1/ 2013. С. 26 – 41.
4. Махінчук, В. М. Дуалізм приватного права: до постановки питання. Приватне право і підприємництво. 2009. Вип. 8. Київ: НДІ приватного права і підприємництва АПН України/ Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва, 2009. С. 56–59.
5. Майданик Р. А. Цивільне право: Загальна частина. / Т. І. Вступ у цивільне право. Київ: Алерта, 2012. 472 с.
6. Римарчук Р. М. Феномен дуалізму приватного права. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 5. С. 120–122. URL: lsej.org.ua/5_2023/28.pdf.
7. Гайдулін О. О. Інститут інтерпретації (ius interpretatio = law of interpretation): методологічні засади цивілістичної теорії: монографія: у 2 т. Київ: Науково дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2020. Т. 2. 544 с.
8. Кочин В. В. Кінець дуалізму приватного права та пошук нової методології приватноправових досліджень // Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 100-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (м. Вінниця, 23 трав. 2025 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Нац. акад. правових наук України; Харків. обл. осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». Вінниця: ХНУВС, 2025. С. 148–151.
9. Гайдулін О. О. Європейське контрактне право (загальна частина) : курс лекцій; Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана». Київ: КНЕУ, 2008. 277 с.
10. Довгерт А. Система приватного права та структура проекту нового Цивільного кодексу України. Українське право. 1997, № 1 (6). С.18–29.
11. Гайдулін О. О. Європейське контрактне право (спеціальна частина) : курс лекцій; Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Київ: КНЕУ, 2015. 396 с.
12. Безух О. В. Дуалізм приватного права в регулюванні економічних відносин. Приватне право і підприємництво, 2016. Вип. 15. С. 10–14.
13. Махінчук, В. М. Теоретичні засади приватноправового регулювання підприємницьких відносин в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Махінчук Віталій Миколайович; Нац. акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва ім. Ф. Г. Бурчака. Київ, 2014. 491 арк.

REFERENCES

1. Law of Ukraine № 4196-IX of January 9, 2025 «On the Peculiarities of Regulating the Activities of Legal Entities of Certain Organizational and Legal Forms During the Transitional Period and

Associations of Legal Entities». Vedomosti Verkhovna Rada, 2025, No. 28-29, Article 94. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Tex. [in Ukrainian].

2. Krikun V. V., Soroka I. O., Ilyina A. O. Dualism of private law in modern conditions. Legal scientific electronic journal. 2024. No. 11. P. 623–626. [in Ukrainian].

3. Maidanik R. A. Law of Ukraine: dualism and system. Private law, No. 1/ 2013. P. 26-41 [in Ukrainian].

4. Makhinchuk, V. M. Dualism of private law: before the question. Private law and entrepreneurship. 2009. Issue 8. Kyiv: Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the Ukrainian Academy of Sciences / Research Institute of Private Law and Entrepreneurship, 2009. P. 56–59 [in Ukrainian].

5. Maidanik R. A. Civil law: General part. / T. I. Introduction to civil law. Kyiv: Alerta, 2012. 472 p. [in Ukrainian].

6. Rymarchuk R. M. The phenomenon of dualism of private law. Legal scientific electronic journal. 2023. No. 5. P. 120–122. URL: lsej.org.ua/5_2023/28.pdf. [in Ukrainian].

7. Haydulin O. O. Institute of interpretation (ius interpretatio = law of interpretation): methodological foundations of civilistic theory: monograph: in 2 volumes. Kyiv: Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship named after Academician F. G. Burchak of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2020. Vol. 2. 544 p. [in Ukrainian].

8. Kochyn, V. V. The end of the dualism of private law and the search for a new methodology of private law research // Problems of civil law and process: theses add. participants of science and practice conf., dedicate. 100th anniversary of the birth of O. A. Pushkin (Vinnytsia, May 23, 2025) / Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Kharkiv; National Academy of Legal Sciences of Ukraine; Kharkiv. Vinnytsia, 2025. P. 148–151. [in Ukrainian].

9. Haydulin O. O. European contract law (general part): a course of lectures; State higher educational institution «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman». Kyiv: KNEU, 2008. 277 p. [in Ukrainian].

10. Dovgert A. The system of private law and the structure of the project of the new Civil Code of Ukraine. Ukrainian law. 1997, No. 1 (6). P.18–29. [in Ukrainian].

11. Haydulin O. O. European contract law (special part): a course of lectures; Govt. Vadym Hetman Kyiv National University of Economics. Kyiv: KNEU, 2015. 396 p. [in Ukrainian].

12. Bezuh O. V. Dualism of private law in the regulation of economic relations. Private law and entrepreneurship, 2016. Vol. 15. P. 10–14. [in Ukrainian].

13. Makhinchuk, V. M. Theoretical principles of private law regulation of business relations in Ukraine: dissertation. ...Doctor of Law. Sciences: 12.00.03 / Makhinchuk Vitaly Mykolayovych; National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Scientific Research Institute of Ukraine law and entrepreneurship named after F. G. Burchak. Kyiv, 2014. 491 s. [in Ukrainian].

Kykot P. V. The Concept of Dualism in Private Law in European Countries and the Practice of Recodification of Commercial Law in Ukraine.

The article is devoted to the scientific and legal analysis of the European doctrine of dualism of private law in the context of the recodification of commercial legislation. Different concepts are consistently researched: (1) dualism of private law, in its historical development; (2) dualism (competition) of civil and commercial legislation; (3) «soft» and «hard» dualism of private law.

The legal construction of the subsidiary application of the norms of the civil code in situations of gaps in the commercial (economic) code and prevention of possible collisions was specially studied. It is noted that this mechanism could be used to solve the existing problems of competition between the two codes without abolition of the Economic Code of Ukraine.

It was established that the dualism of private law cannot be reduced only to legislative dualism. The very fact of cancellation of the Civil Code of Ukraine does not mean at all that the scientific discussion on this issue should stop.

It was found that the main objective necessity of the recodification of economic legislation was due to the fatal ability of civil-commercial dualism to conflicts in law enforcement. However, taking into account the experience of European countries, this problem could be solved through the introduction of soft dualism.

It should be taken into account that certain risks will arise during the transitional stage of recodification, associated with a large-scale revision of special legislation and the need to adapt judicial practice to the updated legislation. To prevent these negative consequences, an in-depth study of the experience of abandoning the dualism of private law in such European countries as Italy, Switzerland and the Netherlands is necessary.

Keywords: dualism of private law, recodification, civil law, commercial (economic) law, soft dualism of law, subsidiary application of civil law norms.